

ПРОБЛЕМИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ В КУЛЬТУРІ

Существующие социальные преобразования и социально-политические конфликты последнего времени наложили отпечаток и на развитие культуры в нашем государстве. В то же время, в связи с резкой интенсификацией развития современного мира, что обусловлено в первую очередь трансформацией информационных технологий, в развитии культуры прослеживается отстаивание цивилизационного прогресса от научно-технического. В связи с этим требует изучения проблема гармонизации современных и традиционных форм культуры.

Existing social transformations and social-political conflicts of late have strong effect on culture development in our state. At the same time due to abrupt intensification of contemporary world, caused first of all by transformation of information technologies, the lag of civilization advance from scientific-technical progress is being traced. In this connection the problem of harmonization of modern and traditional culture forms requires studying.

На сучасний стан людства накладає відбиток безліч проблемних моментів, що пов'язані, насамперед, з глобалізацією людської діяльності. Глибокі фундаментальні зміни відбулися у всіх сферах життєдіяльності людини, у зв'язку з цим з'явилися зовсім нові проблеми філософського змісту, робота над розв'язанням яких вимагає по-іншому аналізувати проблеми класичного змісту. Визріла необхідність у світогляді, який би враховував зміни, що відбуваються, і динаміку розвитку сучасного світу, але при цьому не відкидав би фундаментальні основи культурного минулого.

Питання стосовно того, чи є глобалізація породженням нових зсувів у всіх сферах суспільства, чи вона має свої історичні корені, залишається відкритим. Сучасні науковці по-різному трактують історію глобалізації, але їх можна звести до трьох основних: глобалізація почалась на «зорі історії»; глобалізація зародилась одночасно з зародженням капіталістичних відносин; глобалізація – це унікальне явище новітньої історії, що пов'язано зі становленням інформаційного суспільства. Так, наприклад, М.Н. Руткевич [1], поширюючи поняття глобалізації на весь історичний процес життя людей, виділяє три його етапи (перший – починає відлік від інтеграційних процесів Древнього світу до великих географічних відкриттів XV–XIV ст.; другий – від становлення капіталістичних відносин у Англії, а потім – в інших європейських державах до фактичного поділу світу між імперіалістичними державами на початку XX ст.; третій – з середини XX ст., коли утворилась нова геополітична карта світу, він продовжується і в наш час). М.А. Чешков [2] теж поділяє еволюцію глобалізації на три етапи: протогобалізація – від неолітичної революції до «Осьового часу»; зародження глобальної спільності – від неолітичної революції до епохи просвітництва і індустріальної революції; формування глобальної спільності – останні 200 років. На таких самих засадах наполягає і А.Н.

Чумаков [3]. За основу поділу історії глобального суспільства він бере масштаб подій, що відбуваються, виділяючи при цьому чотири основні епохи становлення глобальних зв'язків.

До вчених, які схиляються до другої точки зору, можна віднести В.А. Рюмина [4], який вважає, що в історії людства є декілька «хвиль» глобалізації: перша — кінець XV – початок XVI ст. — була пов'язана з епохою Великих географічних відкриттів, друга – породжена промисловою революцією; сьогодні світ знаходиться на самому початку третьої хвилі. Керівник Центру вивчення історії глобалізації Н.Н. Савельєв [5] переконаний, що історія глобалізації має такий самий вік, як і гроші.

М.Г. Делягин [6] бачить у глобалізації новий етап у розвитку людства. В.Н. Шенаєв [7] визначає процес глобалізації – як якісно новий феномен інтернаціоналізації, що почався приблизно з середини XX ст. В.П. Бранский і С.Д. Пожарский [8] вказують, що «на початку XXI ст. глобалізація є самим важливим процесом сучасності».

У зв'язку з різкою інтенсифікацією розвитку сучасного світу, що зумовлена, насамперед, трансформацією інформаційних технологій, у розвитку культури прослідковується відстоювання цивілізаційного прогресу від науково-технічного. Цивілізаційний прогрес підпорядковується іншим закономірностям, що пов'язані не з відмиранням усього традиційного, а з його культивуванням. У зв'язку з цим потребує вивчення проблема гармонізації сучасних і традиційних форм культури. Одним з варіантів вирішення даної проблеми може стати глобалізація культури, у розумінні єдності багатогранних культурних форм (традицій, образів) у межах єдиного універсального культурного простору. Але слід зазначити, що під терміном «глобалізація культури» часто розуміють і сприймають не організацію єдності багатогранних культурних форм і цінностей, що забезпечується їх взаємодією, а уніфікацію культурних моделей за західним зразком. У цих умовах важливо визначити місце і роль України в світі, що трансформується, сформувані стратегічні принципи політики нашої держави у відповідність сучасній реальності.

Що стосується вивчення поняття «інформаційного простору», то в аналізі поняття «інформаційна революція» сформувались два основних підходи. З точки зору першого – «інформаційною революцією» можна назвати тільки останню науково-технічну революцію, що прямо пов'язана з інформатизацією всього суспільства, в основі якої лежать інформаційні технології. Другий підхід наголошує, що в своєму розвитку людство пережило декілька інформаційних революцій, що пов'язані зі зміною способів передачі інформації.

У сучасному світі ідея єдності людства проявляється в такій стратегічній тенденції, як глобалізація. У літературі почали розрізняти глобалізацію, з одного боку, як об'єктивне явище, що обумовлено, у першу чергу технологічною революцією у сфері інформатики і телекомунікацій, завдяки чому формується глобальна інформаційна культура, з іншої, як політики

неоліберального глобалізму, яка дозволяє передовим державам направляти цей процес, передусім, у власних інтересах [9 – 20].

Процеси глобалізації дослідженні ще, безумовно, недостатньо, але є великі резерви у дослідженні цієї багатогранної проблеми. Вони пов'язані з усією сукупністю питань, що можуть виникати на кожному етапі її становлення.

Підсумовуючи, можна відзначити, що в рамках осмислення сутності людини і культури в новому інформаційно-технічному світі сформувалися дві протилежні точки зору. Одні стверджують, що в сучасній цивілізації спостерігається криза людини і культури, що пов'язано з особливим характером сучасного типу цивілізації, з тим, що для її існування і розвитку домінуюче значення мають техніка і інформація. Представники іншої точки зору, навпаки стверджують, що нові інформаційно-технологічні умови існування відкривають перед людиною унікальні можливості для культурного і духовного росту, що є умовою подолання культурної кризи.

В цих умовах вища освіта покликана стати тим соціальним інститутом, що найбільш жваво реагує на усі суспільні зміни. Ми не безпідставно вважаємо, що саме у процесі глобалізації освіти найбільш індивідуально і динамічно заломлюються несумісні тенденції у глобалізації культури, які в свою чергу вимагають відповідних досліджень. Глобалізація освіти передбачає не тільки критику традиційно існуючої системи освіти, що не завжди враховує актуальні потреби майбутнього, але й створення нової концепції змісту освіти, що обґрунтовує радикальні зміни в системі освіти, особливо вищої. Сучасна освіта в Україні повинна не тільки давати знання, що накопичені в минулому, але й осмислювати ключові духовно-моральні проблеми сучасності, які виникають в умовах соціокультурної глобалізації.

Література

1. Руткевич М.Н. Философское значение концепции устойчивого развития / Вопросы философии. – 2002. – №11. – С. 24-35.
2. Чумаков А.Н. Глобализация. Контуры целостного мира: монография. – М.: ТК Велби, Издательство Проспект, 2005. – 432 с.
3. Чешков М.А. Глобализация: сущность, нынешняя фаза, перспективы. – Т. 4. – № 4. – М.: Pro et Contra, 1999. – 257 с.
4. Рюмин В.А. Глобализация в социально-философском измерении. Сборник материалов конференции. Санкт-Петербургское философское общество. – СПб, 2003. – 345 с.
5. Савельев Н.Н. Река времени. М.: Пересвет, 2002. – 264 с.
6. Делягин М.Г. Мировой кризис: Общая теория глобализации: Курс лекций. – М.: ИНФРА, 2003. – 768 с.
7. Шенаев В.Н. Глобализация – объективный мировой процесс // Многоликая Европа: пути развития. – М., 2002. – 420 с.
8. Бранский В.П., Пожарский С.Д. Глобализация и синергетический историзм. – СПб.: «Политехника», 2004. – 400с.
9. Бердяев Н.А. Философия свободного духа. – М.: Республика, 1994. – С. 278.

10. Арсеньев А.С. Глобальный кризис и личность // Мир психологии и психология в мире. – 1994. – № 10. – С. 4-26.
11. Бердяев Н.А. Кризис искусства. – М.: СП Интерпринт, 1990. – 48 с.
12. Вышеславцев Б.П. Этика преображенного Эроса. Проблемы закона и благодати. – М., 1994.
13. Карсавин Л.П. Философия истории. – СПб., 1993. – 512 с.
14. Франк С.Л. Духовные основы общества. – М., 1992.
15. Хомяков А.С. О старом и новом. – М, 1988.
16. Федоров Н.Ф. Философия общего дела. – М.: Мысль, 1982. – 475 с.
17. Соловьев В.С. Чтения о богочеловечестве //Сочинения. – В 2 т. – М., 1989.
18. Розанов В.В. Религия, философия, культура. - М.: Республика, 1992. - 389 с.
19. Афанасьев В.Г. Социальная информация и управление обществом. – М., 1975. – 495 с.
20. Шалаев В.П. Мировоззрение как фактор национальной безопасности в условиях западофикации глобального мира. – Журнал "Регионология". – № 3. – 2008.